

– A szegedi megszállás hátterében az 1918 november 13-i belgrádi katonai egyezmény áll, amely a monarchiával kötött padovai fegyverszünet katonai alkalmazását jelentette a balkáni hadszíntérre. E konvenció egyik pontja adott jogot az Antant számára, hogy stratégiai fontos területeket foglaljon el, s mivel Szeged vasútvonalak, szárazföldi és víziutak találkozásánál fekvő jelentős város volt, a francia hadvezetés a megszállás mellett döntött.

– **A megszállással kapcsolatban a franciák rendfenntartási szerepét is ki szokták emelni. Ezek szerint nem a rendfenntartás volt az elsődrendű cél?**

– A rendfenntartási klauzula előírásaként szerepelt a belgrádi egyezményben. Eredetileg egy nagyobb szabású katonai megszállás tervéről volt szó, mégpedig azon francia törekvések megvalósításaként, melyek Közép-Európával mint lehetséges francia befolyási övezettel számoltak. Ezek az elképzelések 1918 novemberében még francia külügyminiszteri iratok szintjén is jelen vannak, sőt egy ilyen irat – Ormos Mária P a d o v á t ő l Trianonig című munkájában hivatkozik rá – a monarchia megszállásának politikai hasznáról beszél. Ebben fogalmazza meg, hogy a térségbeli katonai jelenlétük egy későbbi politikai és gazdasági befolyást alapozhatna meg. Annál is inkább, mert olyan kormány – a Károlyi-kormány – van hatalmon, amelyik annak ellenére, hogy a területi integritás alapján áll, jórészt frankofil beállítottságú és nem folytatta németbarát politikát.

– **Szó van e dokumentumokban Szegedről is, mint a befolyási övezet egyik központjáról?**

– Nem, ekkor konkrétan Szegedről még nincs szó. Nagyobb szabású katonai akciót terveztek, Budapest megszállása is szóba került, olyannyira, hogy Pesten már készítették a laktanyákat a franciák számára. Ezek az elképzelések aztán viszonylag gyorsan, még 1918 novemberében néhány hét alatt megváltoztak: világossá vált, hogy Franciaország elsősorban a kiskövetségek, Románia és Szerbia érdekeit fogja szem előtt tartani, s nem a bármennyire is frankofil magyar kormányt. Ennek hátterében nyilván a Romániával 1916-ban kötött titkos szerződés állt, valamint a francia kötelezettség, hogy a szövetségeseit honorálja. Budapest megszállása néhány hét alatt lekevert a napirendről. A nagyobb szabású katonai jelenlét elmaradása lényegében a belgrádi konvenció végrehajtását kérdőjelezte meg. Végül a franciák a Beszterce-Maros-Szabadka-Baja-Pécs-Dráva demarkációs vonalhoz kapcsolták a megszállást, a városok közül pedig csak a stratégiai fontosakat, Aradot, Temesvárt és Szegedet foglalták el.

– **Hogyan folyt a szegedi megszállás?**

– Már 1918 december 27-én 400 fős előkészítő alakulat érkezett, ők a katonai szállítmányok ellenőrzését végezték és a nagyállomáson táboroztak, majd a Cserepes sori barakkokban kaptak elhelyezést. Januárban történt a nagyobb szabású fölvonulás, ekkor dönt el, hogy 2-3 ezer fő lesz a szegedi helyőrségét alkotó létszám, amelyhez majd márciusban, a proletárdiktatúra szegedi eseményei idején erősítés érkezett. Boblet ezredes, az első katonai parancsnok nem sokkal az érkezés után kije-

Francia szpáhi lovasság felvonulása a Széchenyi téren, 1919 tavaszán

Afriai gyarmati katonák, jellegzetes egyenruhájukban

Hetvenöt esztendeje történt

Francia katonaság Szegeden

„Világoskék egyenruhában, félrecsapott puha sapkában csoportosan járnak. Piacon, üzletekben vásárolnak és barátkoznak olyanokkal, akik értenek a nyelvükön. Kávéházban is megfordulnak s láttunk békésen együtt billiárdozó magyar és francia

katonákat is. Nagyon tisztességtudóan viselkednek a közkatonák s ez a városban nagyon megnyugtató benyomást tett” – a Délmagyarország 1919 januárjában írta e sorokat, pár héttel Szeged francia megszállása után. Miként történt a jórészt gyarmati

erőkből álló francia haderő városunkba telepítése és milyen szerepük volt a franciáknak? – erről beszélgetünk Nagy Miklóssal (JGYTF), aki nemrég a Szegedi Akadémiai Bizottság rendezvényén tartott a témában előadást.

Franciák, e város, amely most falai közé fogad benneteket, a magyarság nemzeti fővárosa. Ezer év óta magyarok laknak itt, akik hagyományos vendégszeretettel fogadják a békés és barátságos idegent. Ez a város ünnepelte falai között François Coppéet, a ti költőtöket, aki Petőfit, a magyar szabadság és világszabadság költőjét, egyik versében magasztalta. A híd, amely a régi és új Szegedet összeköti, a ti nagy Eiffel mérnökötök alkotása. Városunk egyik körútjának egyik részét Paris tiszteletére neveztük el, egy másikat Brüsszelére.

A mi legnagyobb szabadsághősünk, Kossuth Lajos, akit ti is jól ismertek és becsültök, mikor az osztrák hódítók elől Szegedre jött köztársasági kormányával, azt mondotta e város piacán, ahol ma szobra áll, hogy az európai szabadság ügye e városban győz vagy bukik. Valóban, akkor a magyar volt az egyetlen nemzet egész Európában, amely mindvégig kitartott a szabadság zászlaja mellett, mint ahogy századokon át védte a kelet

Szegedet ostromolták, a ti nagy Eiffel mérnökötök alkotása. Városunk legnagyobb körútjának egyik részét Paris tiszteletére neveztük el, egy másikat Brüsszelére. A mi legnagyobb szabadsághősünk, Kossuth Lajos, akit ti is jól ismertek és becsültök, mikor az osztrák hódítók elől Szegedre jött köztársasági kormányával, azt mondotta e város piacán, ahol ma szobra áll, hogy az európai szabadság ügye e városban győz vagy bukik. Valóban, akkor a magyar volt az egyetlen nemzet egész Európában, amely mindvégig kitartott a szabadság zászlaja mellett, mint ahogy századokon át védte a kelet

Franciák, e város, amely most falai közé fogad benneteket, a magyarság nemzeti fővárosa. Ezer év óta magyarok laknak itt, akik hagyományos vendégszeretettel fogadják a békés és barátságos idegent. Ez a város ünnepelte falai között François Coppéet, a ti költőtöket, aki Petőfit, a magyar szabadság és világszabadság költőjét, egyik versében magasztalta. A híd, amely a régi és új Szegedet összeköti, a ti nagy Eiffel mérnökötök alkotása. Városunk egyik körútjának egyik részét Paris tiszteletére neveztük el, egy másikat Brüsszelére.

A mi legnagyobb szabadsághősünk, Kossuth Lajos, akit ti is jól ismertek és becsültök, mikor az osztrák hódítók elől Szegedre jött köztársasági kormányával, azt mondotta e város piacán, ahol ma szobra áll, hogy az európai szabadság ügye e városban győz vagy bukik. Valóban, akkor a magyar volt az egyetlen nemzet egész Európában, amely mindvégig kitartott a szabadság zászlaja mellett, mint ahogy századokon át védte a kelet

– A magyarországi közvéleményben, főleg a polgárság részéről volt egy olyan várakozás, hogy amennyiben nagyszabású francia megszállás történik, az számukra egyfajta biztosítékot jelent, vagyis megakadályozza a szerb területfoglalást. Másrészt ekkor még olyan megalapozatlan remények éltek, hogy majd a frankofil politikának köszönhetően a franciák a békekonferencián támogatni fogják a magyar igényeket. Ezen kívül hatott az emberekben a franciákról kialakult imázs is: kultúrmentes képviselői, ők a forradalmi hagyományok, a szabadságszomj megtestesítői, a függetlenségükért küzdő népek mindenkorai támogatói. A megszálló hadsereg Magyarországról irókonszenzúvának felkeltését,

Ott van a legnagyobb magyarnak, Széchenynek szobra, aki a nyugati kultúrának egyik legmegértőbb csodálója volt. Könyvtárunkban ott találjátok a francia klasszikusokat. Franciák, ismerjétek meg ezt a szegény, békevágyó, szabadságszerető és fejlődni akaró magyar népet! Hiszen olyan árva, mindenki elhagyta, csupán dicső múltjának nagy emlékei és jövőjének reménye az övé! Dalaiban századok rabsága és szomorúsága él.

Ismerjétek meg a magyar népet és szeretni fogjátok! Ő már régóta, méltán szeret és becsül benneteket, mert úgy tudja, hogy a szabadság és műveltség nagy nemzete vagytok. Ilyen érzéssel üdvözlő benneteket Magyarország nemzeti fővárosa!

Ismerjétek meg a magyar népet és szeretni fogjátok! Ő már régóta, méltán szeret és becsül benneteket, mert úgy tudja, hogy a szabadság és műveltség nagy nemzete vagytok. Ilyen érzéssel üdvözlő benneteket Magyarország nemzeti fővárosa!

(DM, 1919. január 5.)

Franciák, e város, amely most falai közé fogad benneteket, a magyarság nemzeti fővárosa. Ezer év óta magyarok laknak itt, akik hagyományos vendégszeretettel fogadják a békés és barátságos idegent. Ez a város ünnepelte falai között François Coppéet, a ti költőtöket, aki Petőfit, a magyar szabadság és világszabadság költőjét, egyik versében magasztalta. A híd, amely a régi és új Szegedet összeköti, a ti nagy Eiffel mérnökötök alkotása. Városunk egyik körútjának egyik részét Paris tiszteletére neveztük el, egy másikat Brüsszelére.

A mi legnagyobb szabadsághősünk, Kossuth Lajos, akit ti is jól ismertek és becsültök, mikor az osztrák hódítók elől Szegedre jött köztársasági kormányával, azt mondotta e város piacán, ahol ma szobra áll, hogy az európai szabadság ügye e városban győz vagy bukik. Valóban, akkor a magyar volt az egyetlen nemzet egész Európában, amely mindvégig kitartott a szabadság zászlaja mellett, mint ahogy századokon át védte a kelet

– A magyarországi közvéleményben, főleg a polgárság részéről volt egy olyan várakozás, hogy amennyiben nagyszabású francia megszállás történik, az számukra egyfajta biztosítékot jelent, vagyis megakadályozza a szerb területfoglalást. Másrészt ekkor még olyan megalapozatlan remények éltek, hogy majd a frankofil politikának köszönhetően a franciák a békekonferencián támogatni fogják a magyar igényeket. Ezen kívül hatott az emberekben a franciákról kialakult imázs is: kultúrmentes képviselői, ők a forradalmi hagyományok, a szabadságszomj megtestesítői, a függetlenségükért küzdő népek mindenkorai támogatói. A megszálló hadsereg Magyarországról irókonszenzúvának felkeltését,

Ott van a legnagyobb magyarnak, Széchenynek szobra, aki a nyugati kultúrának egyik legmegértőbb csodálója volt. Könyvtárunkban ott találjátok a francia klasszikusokat. Franciák, ismerjétek meg ezt a szegény, békevágyó, szabadságszerető és fejlődni akaró magyar népet! Hiszen olyan árva, mindenki elhagyta, csupán dicső múltjának nagy emlékei és jövőjének reménye az övé! Dalaiban századok rabsága és szomorúsága él.

Ismerjétek meg a magyar népet és szeretni fogjátok! Ő már régóta, méltán szeret és becsül benneteket, mert úgy tudja, hogy a szabadság és műveltség nagy nemzete vagytok. Ilyen érzéssel üdvözlő benneteket Magyarország nemzeti fővárosa!

Ismerjétek meg a magyar népet és szeretni fogjátok! Ő már régóta, méltán szeret és becsül benneteket, mert úgy tudja, hogy a szabadság és műveltség nagy nemzete vagytok. Ilyen érzéssel üdvözlő benneteket Magyarország nemzeti fővárosa!

(DM, 1919. január 5.)

Franciák, e város, amely most falai közé fogad benneteket, a magyarság nemzeti fővárosa. Ezer év óta magyarok laknak itt, akik hagyományos vendégszeretettel fogadják a békés és barátságos idegent. Ez a város ünnepelte falai között François Coppéet, a ti költőtöket, aki Petőfit, a magyar szabadság és világszabadság költőjét, egyik versében magasztalta. A híd, amely a régi és új Szegedet összeköti, a ti nagy Eiffel mérnökötök alkotása. Városunk egyik körútjának egyik részét Paris tiszteletére neveztük el, egy másikat Brüsszelére.

A mi legnagyobb szabadsághősünk, Kossuth Lajos, akit ti is jól ismertek és becsültök, mikor az osztrák hódítók elől Szegedre jött köztársasági kormányával, azt mondotta e város piacán, ahol ma szobra áll, hogy az európai szabadság ügye e városban győz vagy bukik. Valóban, akkor a magyar volt az egyetlen nemzet egész Európában, amely mindvégig kitartott a szabadság zászlaja mellett, mint ahogy századokon át védte a kelet

– A magyarországi közvéleményben, főleg a polgárság részéről volt egy olyan várakozás, hogy amennyiben nagyszabású francia megszállás történik, az számukra egyfajta biztosítékot jelent, vagyis megakadályozza a szerb területfoglalást. Másrészt ekkor még olyan megalapozatlan remények éltek, hogy majd a frankofil politikának köszönhetően a franciák a békekonferencián támogatni fogják a magyar igényeket. Ezen kívül hatott az emberekben a franciákról kialakult imázs is: kultúrmentes képviselői, ők a forradalmi hagyományok, a szabadságszomj megtestesítői, a függetlenségükért küzdő népek mindenkorai támogatói. A megszálló hadsereg Magyarországról irókonszenzúvának felkeltését,

Ott van a legnagyobb magyarnak, Széchenynek szobra, aki a nyugati kultúrának egyik legmegértőbb csodálója volt. Könyvtárunkban ott találjátok a francia klasszikusokat. Franciák, ismerjétek meg ezt a szegény, békevágyó, szabadságszerető és fejlődni akaró magyar népet! Hiszen olyan árva, mindenki elhagyta, csupán dicső múltjának nagy emlékei és jövőjének reménye az övé! Dalaiban századok rabsága és szomorúsága él.

Ismerjétek meg a magyar népet és szeretni fogjátok! Ő már régóta, méltán szeret és becsül benneteket, mert úgy tudja, hogy a szabadság és műveltség nagy nemzete vagytok. Ilyen érzéssel üdvözlő benneteket Magyarország nemzeti fővárosa!

Ismerjétek meg a magyar népet és szeretni fogjátok! Ő már régóta, méltán szeret és becsül benneteket, mert úgy tudja, hogy a szabadság és műveltség nagy nemzete vagytok. Ilyen érzéssel üdvözlő benneteket Magyarország nemzeti fővárosa!

(DM, 1919. január 5.)

magyar regényt írta a Habsburgok elnyomó törekvései ellen. Ott áll a város főterén lovasszobra Rákóczinak, a szabadsághősnek, akit a ti Napkirályotok udvarában tisztelt és akinek vitéz seregében francia tiszték szolgáltak. Ott van a legnagyobb magyarnak, Széchenynek szobra, aki a nyugati kultúrának egyik legmegértőbb csodálója volt. Könyvtárunkban ott találjátok a francia klasszikusokat. Franciák, ismerjétek meg ezt a szegény, békevágyó, szabadságszerető és fejlődni akaró magyar népet! Hiszen olyan árva, mindenki elhagyta, csupán dicső múltjának nagy emlékei és jövőjének reménye az övé! Dalaiban századok rabsága és szomorúsága él.

Ismerjétek meg a magyar népet és szeretni fogjátok! Ő már régóta, méltán szeret és becsül benneteket, mert úgy tudja, hogy a szabadság és műveltség nagy nemzete vagytok. Ilyen érzéssel üdvözlő benneteket Magyarország nemzeti fővárosa!

(DM, 1919. január 5.)

szágtól remélt szerep illúzió, a korábbi reménykedő, bárátságos viszony fokozatosan romlani kezdett. Éles formában konkrét ellenségeskedések azonban nem fordultak elő. Talán egy esetet említenék, 1919 őszéről, amikor a Kass-kövészében az ellenforradalmi hadsereg tisztjeinek egy csoportja francia tiszték jelenlétében szórakozott és összeszólalkoztak. A franciák távozásra szólították fel a magyar tiszteket, amely távozást egyfajta bojkott követett, mivel ugyanakkor a zenekarral együtt minden magyar kivonult a Kass-ból és heteken keresztül nem is látogatták. A francia városkormányzó, De Tournadre tábornok erre úgy reagált, mint franciaellenes demonstrációra és az eset magyar szereplőit kiuta-

sította a városból. Egy másik ügy az Új Magyarország című szélsőséges irányzatú lap cikke nyomán pattant ki. A cikk, utalva a békétárgyalásokra, azt írta, hogy a résztvevők Magyarország „feltranszírozói”. A városparancsnok ezt nehezményezte a város akkori kormánybiztos-főispánjánál, Vasek Ernőnél, aki elhatárolódott az írástól. Sőt addig fajtult a dolog, hogy eljutott Huszár Károly miniszterelnökhöz, aki a maga részéről levélben jelezte, hogy a cikkben foglaltak nem felelnek meg kormánya álláspontjának. Mellesleg nem véletlenül, hiszen 1920 elején éppen választások zajlottak: jóban kellett lenni a franciákkal.

– **Jelenlétükkel a francia csapatok komoly szerepet vállaltak a tanácsdiktatúra szegedi eseményeiben is...**

– Kezdetben egyszerűen katonai jellegű jelenlétről volt szó, a franciák politikailag teljesen semleges álláspontot képviseltek. Ebben a nagy fordulat 1919 márciusának végén állt be. Március 22-én, a proletárdiktatúra direktóriuma Szegeden is átvette a végrehajtó hatalom irányítását, ekkor azonban a francia helyőrség közbelépett. A kommunista karhatalommal folytatott tűzharc árán a franciák stratégiai fontos pontokat, középületeket foglaltak el a városban és elkezdték Szegedet elvágni az ország többi, direktórium által uralt részétől. A várost mintegy hídfőállással kezdték kiépíteni, sőt a létszámot is néhány ezerről 12-15 ezerre növelték. Somogyi Szilveszter szegedi polgármester később, az igazolóbizottság előtt tett vallomásaiban 40 ezerre becsülte a Szegeden és környékén állomásozó francia csapatok összlétszámát. A városparancsnokká kinevezett Betrix ezredes március 27-én ultimátumot intézett a direktóriumhoz, melyben felszólítja, hogy vonja vissza erőit a városból, s annak polgári rendjét ne veszélyeztesse. Három nap alatt világossá vált, hogy a francia jelenlét mellett a városban lehetetlen a hatalomátvitel. A franciák Szegedet már az úgynevezett semleges zónához tartozó területté nyilvánították és hozzákezdtek egy most már kifejezetten politikai jellegű Városparancsnokság megszervezéséhez.

– **Kelet felől ekkor már folyt a román királyi hadsereg előrenyomulása, sőt a románok elfogták és Mezőhegyesre internálták az Aradról Szegedre igyekvő ideiglenes magyar kormány tagjait is. Mi volt erre a franciák reagálása?**

– Ez érdekes szituáció volt. A tanácsköztársasággal szembeni intervenciós tervek végig benne voltak a francia politikában, de olyan szándékkal vezérelve, hogy ne föltétlenül francia erők vegyenek benne részt. Annál is inkább, mert a térségben állomásozó francia erők ekkor kislétszámúak, alig három-négy hadosztály volt tisztán francia. Számukra létkérdés volt, hogy a kiskövetségek haderőit a proletárdiktatúra leverésében ne akadályozzák, vagyis a román területszerzésnek ne álljanak ellen. Tehát a francia engedékenységi politika a diktatúra leverésének szolgált. Ezt mutatja az is, hogy ők jártak közben a Mezőhegyesen internált magyar politikusok szabad hazatérésében, majd Szegedre jövetelében.

Panek József